

Hosszútávú intézkedési terv
ELTE TTK

Surján Péter
dékán
ELTE TTK

2018. szeptember 30.

Tartalomjegyzék

1. Vezetői összefoglaló	5
2. Helyzetkép és előzetes megfontolások	9
2.1. A TTK küldetése	9
2.2. A TTK pénzügyi helyzete	10
3. Korábban meghozott intézkedések	17
4. Bevéternövelő intézkedések	23
4.1. Oktatási intézkedések	23
4.1.1. Lemorzsolódás csökkentés	24
4.1.2. Rekrutáció	26
4.1.3. Új képzések indítása	28
4.1.4. Az oktatás nemzetköziesítése	30
4.2. A TTK-s képzések finanszírozásának növelése	33
5. Költségcsökkentés	35
5.1. Tantervi reformok bevezetése	35
5.2. Oktatólétszám – bértömegcsökkentés	36
5.3. Területhasználat	37
6. Egyetemen belüli költségvetés-politika	39
7. A kutatás finanszírozása a TTK-n	41
7.1. A jelen helyzet	41
7.2. Új pályázati eljárásrend	42

8. Kari minőségbiztosítási rendszer működtetése	43
9. Megfelelés a Szenátus határozatának	45
10. Mellékletek listája	49

1. fejezet

Vezetői összefoglaló

Az ELTE Szenátusa 2018 április 23-i ülésén XCVI/2018 sz. határozatában kötelezte a TTK-t, hogy 2018. szeptemberéig dolgozzon ki egy intézkedési tervet, amelyben "a költségvetési egyensúlyt biztosító átfogó jövőképet" kell kialakítson és "hatásvizsgálattal alátámasztott konkrét intézkedési csomagot" kell összeállítson.

Az alábbi dokumentum a jelenlegi helyzet kialakulását, az elmúlt években bekövetkezett változásokat, intézkedéseket, illetve egy cselekvési tervet körvonalaz. Ennek főbb megállapításai az alábbiak szerint foglalhatók össze.

1. A TTK krónikus alulfinanszírozottsága 2013-tól folyamatos. Az állami költségvetésben korábban biztosított kutatási és fenntartási normatíva kivezetése után az akkor még rendelkezésre álló kari maradványok teljes felélésével a helyzet 2017-re kritikussá vált. A kiscsoportos laboratóriumi oktatás többlet forrásigényét semmilyen szinten el nem ismerő egységes képzési normatíva nagyjából az önköltségek felét fedezi, ami 1,5 milliárd Ft körüli hiányt okoz a TTK alaptevékenységeinek finanszírozásában. A 2013 utáni években a túlélést kiszámíthatatlan, évente változó mértékű források tették lehetővé („kutatóegyetemi”, „kiválósági” támogatások), melyekre nehéz hosszú távú terveket alapozni.
2. A Kar elkötelezett, hogy jelenlegi rossz gazdasági helyzetén javítson, ezért több területen fogunk változtatásokat végrehajtani. Ebben a pontban a főbb változtatásokat csak címszavakban soroljuk fel, azokat a későbbi fejezetekben vannak részletesen kifejtve.

- (a) Legtöbb bevételi forrásunk a hallgatók után kapott állami támogatás. Ezért érdekeltté tesz minket a hallgatói létszám növelésében, miközben fontosnak tartjuk megőrizni képzéseink színvonalát. E két szempont összehangolása érdekében jelentős oktatási átalakításokat teszünk és új rekrutációs stratégiát alakítunk ki az alábbiak szerint:
- i. Új tantervek kidolgozása, kettős céllal:
 - a képzések tanulhatóbbá tétele (adaptálódás a hallgatóság igényeihez, oktatás-módszertani változtatások),
 - kevesebb oktatói kapacitást igénylő oktatási szerkezet kialakítása
 - ii. Az oktatási terhelés pontos felmérése 2018 őszén, különös tekintettel arra, hogy számos oktatónk részben vagy egészben pályázatok illetve kiválósági tématerületek terhére van foglalkoztatva
 - iii. Intézményes tehetséggondozó program kialakítása a gyorsabban haladó hallgatóink számára
 - iv. A rekrutációs tevékenység erősítése a legjobb természettudományos érdeklődésű diákok számára (ösztöndíjprogram OKTV nyertesek, diákolimpiák résztvevői számára)
 - v. Új, rentábilis képzések indítása
- (b) Az angol nyelvű oktatás erősítése (ahol lehet, bevezetése) a mesterszakokon, külföldi hallgatók számának további emelése
- (c) Egyeztetések folytatása fenntartóval a képzések valós költségeinek elismerése és finanszírozása érdekében
- (d) A területhasználat optimalizálása, a pályázati, kutatási és fejlesztési tevékenység forrásainak bevonása a fenntartási költségek fedezésébe
- (e) A pályázati eljárásrend megújítása
- (f) Kari minőségbiztosítási rendszer működtetése
3. Fontos azonban rámutatni, hogy egy kizárólag a jelenlegi képzési normatíván alapuló finanszírozás a TTK lényegében azonnali megszűnését

jelenténe még akkor is, ha eredményeket tudunk elérni a hallgatólétszám emelésében. Ehhez ugyanis az alkalmazotti létszámot és a jelenleg használt területet mintegy 60%-ára kellene csökkenteni. A megmaradó kb. 230 fő oktató nyilvánvalóan nem tudná a 6 tanárszak és a 7 alapszak ellátását megoldani, és a több, mint 400 PhD hallgató témavezetése sem lenne ellátható, azaz veszélybe kerülne a Karon jelenleg működő 6 doktori iskola. Az ebből adódó százmilliós bevételcsökkenés azonnali újabb leépítéseket generálna. Ezután már a szakok akkreditációja, azaz képzések meghirdetése is lehetetlenné válna.

4. A milliárdos nagyságrendű kutatási források a TTK alap-finanszírozásában csekély szerepet játszanak, az elvonható rezszi összegek jelenleg csaknem teljes egészében a központi költségek közé kerülnek. A bérátvállalások valamelyes segítséget jelentenek, de számos pályázat ezt a költségelemet nem engedélyezi. Ugyanakkor a pályázati források finanszírozzák az összes eszköz és műszer, vegyszer és egyéb anyagok beszerzését mind a kutatási mind az oktatási feladatok elvégzéséhez. A TTK tudományos teljesítménye teljes egészében ezen alapul, költségvetési forrásból évek óta egy fillér sem jutott ilyen tevékenységre.
5. A külső feltételek szorításának következtében 2013 óta a TTK teljes foglalkoztatotti létszáma mintegy 15%-kal csökkent (610-ről 528-ra). Eközben a hallgatói létszám 17%-os csökkenése következett be (4492-ről 3721-re). Ezt a dolgozói létszámcsökkenést a tantervek folyamatos módosításaival, korszerűsítéseivel lehetett megvalósítani, de az oktatói állomány túlterhelése állandósult¹.
6. A TTK további oktatói létszámcsökkentést valósít meg, abban az ütemben, ahogyan a tantervi reformok következtében csökken az oktatói kapacitás.
7. A 4–5. fejezetekben részletezett intézkedéscsomaggal a TTK saját erőből optimális esetben mintegy 400 MFt hiánycsökkentést tud megvalósítani (3–5 év alatt), melynek egyik része bevételnövelés (proaktív rekrutáció,

¹A diszciplináris szakokon lecsökkent hallgatólétszám csökkenti ugyan valamennyire az oktatói kapacitást, azonban időközben megindult az osztatlan tanárképzés. Ez jelentős részben a diszciplináristól teljesen elkülönült oktatást igényel, extra oktatói kapacitással.

lemorzsolódás csökkentés, illetve külföldi diákok beiskolázása), a másik része költségcsökkentés (létszámcsökkentés).

A jelen összeállítás célja a fent említett stabilizációt lehetővé tevő intézkedéscsomag ismertetése. A konkrét intézkedések tárgyalását részletes helyzetértékelés előzi meg.

Az intézkedési terv több szempontból rendelkezik bizonyos értelemben ideiglenességgel:

- Elsősorban a jelenlegi, 2019-ben leköszönő kari vezetés álláspontját tükrözi. Meg kell azonban adni a mozgásteret a 2019 augusztusában hivatalba lépő új vezetés számára, hogy a Kar hosszú távú intézkedési tervét felülvizsgálhassa.
- A Terv egyfajta vázlatnak fogható fel, amelyet menet közben folyamatosan aktualizálni kell. Még 2018 őszén felkérjük a TTK intézeteit, hogy ezen vázlat mentén tekintsék át ezen intézkedések saját területükön történő, saját profiljuknak megfelelő adaptálásának lehetőségét.
- Amennyiben a természettudományos oktatás megfelelő finanszírozása megoldódik, a jelen intézkedési tervet teljesen át kell alakítani.

2. fejezet

Helyzetkép és előzetes megfontolások

2.1. A TTK küldetése

Az ELTE küldetése a nemzeti és egyetemes kultúra és műveltség megőrzése és gyarapítása, a tudomány művelése, a tudományos ismeretek átadása ...

Az ELTE abból a meggyőződésből kiindulva, hogy színvonalas egyetemi oktatómunka elképzelhetetlen a színvonalas kutatómunka nélkül arra törekszik, hogy magas színvonalon jelentse meg a hagyományos universitas koncepció mindkét oldalát: az oktatók és hallgatók alkotó közösségét (universitas magistrorum et discipulorum) és a sokféle tudományterületet művelő egyetem (universitas scientiarum) ideálját.

Az ELTE küldetésnyilatkozata, lásd
<https://www.elte.hu/kuldetesnyilatkozat>

A TTK is magáénak vallja az Egyetem küldetésnyilatkozatát, és annak szellemében elkötelezett a modern, nemzetközi szinten mérve is magas szintű, tudományorientált képzésben a diszciplináris szakjain, amelyek egy részén kísérleti laboratóriumokban zajló gyakorlati képzést nyújt. A tanárszakoktól pedig olyan hallgatók képzését várja, akik – elsősorban a középiskolákban – jól felkészült és tanárai lesznek a következő generáció természettudományos érdeklődésű diákjainak, ide értve a természettudósokon túl a jövő orvosait és mérnökeit is. Ezen a misszió teljesítésének záloga a nemzetközi színvonalú

kutatási tevékenység és az elkötelezett oktatói gárda.

Fontosnak tartjuk még a Kar és az Egyetem előrébb jutását a nemzetközi rangsorokban. Mindezt szem előtt tartottuk az intézkedési terv összeállításakor is.

A küldetés megvalósítását jelenleg pénzügyi feltételek akadályozzák. Ennek elemzését mutatjuk be a következő pontban.

2.2. A TTK pénzügyi helyzete

Az ELTE TTK 2013 óta folyamatosan forráshiányosan működött: az éves kiadásai meghaladták az éves bevételeit. A működés fenntartása 2017-ig azért volt lehetséges, mert 2012-ben a Kar még mintegy 500 MFt maradvánnyal zárt. Ez a maradvány mostanra elfogyott, és 2018 elején a TTK már negatív 2017-es maradvánnyal indult.¹

Az először 2013-ban megjelent, majd azóta folyamatosan tartó forráshiánynak számos összetevője volt. A legfontosabbak:

1. Az ELTE egészét sújtó, egyik évről a másikra történt több, mint 4 Mrd Ft-os forráselvonás 2013-ra számottevően (csaknem fél milliárd Ft-tal!) csökkentette a TTK által felhasználható állami támogatást (l. 2.1 táblázat).
2. Az 2014-es költségvetési előterjesztés, amelyet a Szenátus elfogadott, megszüntette azt a korábbi helyzetet, hogy a Lágymányosi épületek fenntartási költségeit központi költségvetésből fizette az Egyetem. Ettől kezdve – bár a központi hozzájárulás összege csökkent – egy új, közel 1 Mrd Ft-os tétel jelent meg a TTK költségvetésének kiadási oldalán.
3. A természettudományos érdeklődésű hallgatók száma országosan fokozatosan csökken. Bár az ELTE TTK Magyarországon továbbra is vezető szerepet játszik a felvett hallgatók száma tekintetében², a

¹Fontos kiemelni, hogy 2018 elején ez a negatív maradvány még nem volt ismert a Kar vezetése előtt, és a Szenátus elé került táblákban is az AD01 gazdakódon a mostaninál (-66 MFt) még sokkal kisebb (-29.5 MFt) negatív maradvány szerepelt. Ez a menet közben kiderült információ igen megnehezítette a 2018-as kari belső költségvetés összeállítását.

²A 2018-ban természettudományos alapszakokra felvett hallgatók száma országosan 1716 fő, a nagy vidéki tudományegyetemeken (Debrecen, Szeged, Pécs) összesen 680 fő, az ELTE-n 834

2.1. táblázat. A TTK állami támogatásának változása 2012 és 2013 között

	2012	2013	különbség
képzési	1 086 188	863 250	-222 938
kutatási	883 466	679 788	-203 678
fenntartás	368 691	295 161	-73 530
keresztfinanszírozás	0	44 572	44 572
összesen	2 338 345	1 882 771	-455 574

hallgatólétszámunk csökkenését nem tudta ellensúlyozni sem az osztatlan tanárképzés beindulása, sem a külföldi hallgatók számának növekedése. A hallgatólétszámok alakulásáról az elmúlt néhány év vonatkozásában a 2.2 táblázat ad tájékoztatást³.

Az oktatás általános problémáiról részletesebben a 4.1. pontban adunk összefoglalót.

4. Örvedetes módon erősödött a TTK-n a pályázati tevékenység, mind a pályázatok száma, mind az elnyert Ft összegek tekintetében. Ezzel azonban jelentős mértékben megnőtt a pályázatokra fordítandó költségvetési források összege is (el nem számolható tételek, HR feladatok, pénzügyi menedzsment, stb.) Illusztrációképpen a 2.3 táblázatban mutatjuk a TTK Gazdasági Hivatal bértömegének⁴ növekedését 2016 óta⁵.

fő. Eszerint az ELTE TTK az országos létszám 48.6%-át vette fel, többet, mint a három nagy vidéki tudományegyetem együttvéve.

³A számadatok ijesztőek ugyan, de meg kell említeni, hogy a mostani erősen csökkent hallgatólétszámok még mindig sokkal magasabbak, mint az 1990-es évek elején és azelőtt jellemző hallgatószámok.

⁴Megállapítható, hogy a GH feladatainak túlnyomó többségét a pályázatok generálják.

⁵A korábbi évek adatai félrevezetőek lennének, mert akkor még nem működött kari szintű összevont gazdasági hivatal a TTK-n, és a gazdasági ügyintézők bérének többsége az intézeteknél jelent meg.

2.2. táblázat. A TTK hallgatói létszámának alakulása 2014–2017 között

	2014	2015	2016	2017	2018
alapszak	2965	2602	2301	2081	1967
mesterszak	757	725	752	658	556
SH (mesterszak)	1	9	43	79	148
összes mesterszak	758	734	795	737	704
OTAK fél szak	674	910	1062	1246	1224
PhD	431	417	368	369	380
SH (PhD)	1	6	17	51	58
PhD összes	432	423	385	420	438
összesen	4492	4214	4012	3861	3721

2.3. táblázat. A TTK Gazdasági hivatalának éves bértömege és statisztikai létszáma 2016 – 2018 között

év	bruttó bértömeg (Ft)	létszám
2016	72 208 400	30
2017	82 620 800	27
2018	101 025 800	32

A TTK jelenlegi helyzetét a 2018-as kari költségvetés fő számai illusztrálják (lásd a 2.4 táblázatot). A számok azt mutatják, hogy a 211 MFt-os "keresztfinanszírozás"⁶ ellenére is az oktatás dologi költségeire alig több, mint 36 MFt jut, így tudtuk a Kar költségvetését 2018-ban "0-ra kiharozni" (bár a GH új vezetőjének mind a mai napig vannak kételyei ezzel kapcsolatban). Ebből az összegből kellene fenntartani a laboratóriumokat a műszerparkjukkal együtt, fedezni a vegyszer- és egyéb fogyóeszköz költségeket, a mesterszakosok, SH ösztöndíjasok és doktoranduszok kutatási költségeit, a terepyakorlatokat, stb. – ez nyilvánvalóan lehetetlenség. Tájékoztatásul: ez egy hallgatóra számítva

⁶A keresztfinanszírozásként megjelölt többletbevétel 2018-ban a részben a kiválósági támogatás rezsiköltségéből, részben a Stratégiai Alapból került visszaosztásra Ezzel kapcsolatban nem árt hangsúlyozni, hogy mindkét forrás megteremtésében jelentős szerepe volt a TTK-nak.

2.4. táblázat. A TTK 2018-as költségvetéseinek főbb mutatói

BEVÉTELEK	ezer Ft	KIADÁSOK	ezer Ft
állami támogatás összesen ¹	4 172 148	Központi elvonás (AKHT)	-933 351
saját bevétel (működési)	272 380	további elvonások ²	-196 756
keresztfinanszírozás	211 120	Közmű	-375 913
speciális támogatások ³	336 516	Üzemeltetés	-443 404
		bér, bérjellegű, járulék ⁴	-2 701 147
		kötelező dologi ⁵	- 305 166
		oktatás dologi költségei	- 36 427
ÖSSZES BEVÉTEL	4 992 164	ÖSSZES KIADÁS	-4 992 164

¹ Tartalmazza a 2018-as kiválósági támogatás TTK-ra jutó 931 MFt-os összegét

² Szociális hozzájárulás csökkenés miatt elvonás 145 MFt, informatikai költségek 11,8 MFt, központi elvonás nemzetköziesítésre 8,9 MFt, testnevelésre 11,4 MFt, kötelező műszaki kiadásokra 5,5MFt, kieső SH hallgatók 14 MFt

³ Tartalmazza a Lendület program folytatásának támogatását

⁴ 200 MFt 2018 folyamán megvalósuló bruttó bérátvállalást feltételezve

⁵ A speciális támogatások dologi költségeivel együtt.

mindössze 9 eFt éves dologi költséget jelent! A korábbi évek tapasztalatai szerint az évi 100 MFt körüli dologi költség sem volt igazán elegendő a színvonalas gyakorlatigényes természettudományos oktatáshoz⁷.

Nem számol továbbá a 2.4 táblázat a 2017-ről örökölt költségvetési hiánnyal (vö. az 1. lábjegyzetet a 10. oldalon). Ha az SAP-ben jelenleg meglévő 66 MFt-os hiányt is ki kell gazdálkodnia a TTK-nak, akkor a 2.4 táblázatban szereplő 36 MFt dologi költséget lenullázva is mintegy 30 MFt negatív egyenleg jelenik meg a Kar idei költségvetésében, teljes mértékben ellehetetlenítve az oktatás, különösen a laboratóriumok fenntartását.

Az intézkedési terv egyik célja az öröklött hiány fokozatos felszámolása, a másik cél pedig a közelítés egy, a mostaninál valamivel jobban fenntartható gazdálkodáshoz.

Fontos leszögezünk, hogy milyen intézkedést *nem tartalmaz* az intézkedési terv. Nem tudtunk ugyanis olyan intézkedéseket hozni, hogy *a TTK összes költsége teljes mértékben kifizetődjék a jelenlegi normatívákból*. Azt állítjuk, hogy ilyen intézkedés nem létezik, ennek a feladatnak nincs megoldása.

⁷A 100 MFt is csak 26 eFt/hallgató, a reális igény pár százezer Ft lenne hallgatónként.

2.5. táblázat. A TTK pénzügyi helyzete kizárólag a hallgatók utáni bevételek alapján

A költségvetés elemei	2018-as értékek
állami támogatás összesen ¹	2 884 837
saját bevétel (működési)	272 380
AKTH (21%)	-663 015
kötelező dologi ²	-110 366
az oktatás dologi költségei ³	-100 000
Közmű és üzemeltetés	-819 316
bér, bérjellegű, járulék ⁴	-2 941 342
egyenleg	-1 476 822

¹ Kizárólag a hallgatók utáni bevételek, speciális támogatások nélkül

² A speciális támogatások által generált kiadások nélkül

³ A minimálisan szükséges összeg

⁴ Bérátvállalások nélkül

A pusztán normatívákra történő gazdálkodás lehetetlenségét az 2.5 táblázat mutatja be.

A táblázat azt mutatja, hogy a jelenlegi üzemeltetési kiadások és AKTH kötelezettségek mellett, 100 millió Ft-os oktatási dologi költséget tervezve közel másfél milliárd Ft hiányozna a TTK költségvetéséből. Ekkora összeget sem leépítésekből, sem területcsökkentésből, sem bevételnövelésből a TTK nem képes kigazdálkodni.

Ha megvizsgáljuk, mire lenne szükség ekkora hiány eltüntetéséhez, azt kapjuk, hogy ehhez az alkalmazotti létszám közel 60%-os csökkentése lenne csak elegendő úgy, hogy párhuzamosan ugyanilyen arányban csökkentenénk a használt területet is. Ez utóbbi lényegében az egyik lágymányosi épület teljes kiürítését jelentené. Egy ilyen lépés következményei:

- A maradék terület (mintegy 28 ezer m² a jelenlegi 46 ezerből) nem lenne elegendő a természettudományos szakok oktatásához és az ehhez szorosan kapcsolódó kutatási munkához.
- Az ilyen drasztikusan (mintegy 230 főre) csökkent létszámmal képtelenség lenne a 7 alap- és az összes mesterszak oktatásán felül 400-500

doktorandusz témavezetését megoldani, mind a humánerőforrás hiánya miatt, mind akkreditációs okokból

- Ez a helyzet képzések megszűnését okozná, ami további kiesést generálna a bevételi oldalon.
- Végül egy olyan lefelé tartó spirál keletkezne, aminek a vége a TTK működésének teljes megszűnése.

Ezek a számok régóta ismertek, és a kancelláriával történt előzetes egyeztetések alapján a jelen intézkedési tervtől nem is azt várjuk, hogy erre a szélsőséges helyzetre találjon megoldást. E helyett az intézkedési terv azt a feladatot tűzi ki célul, hogy *reális mértékű bevételelnöveléssel és ezzel párhuzamosan reális mértékű kiadáscsökkentéssel csökkentse azt a hatalmas hiányt, amit jelenleg finanszírozni kell.*

Ennek a csökkentési folyamatnak olyan ütemezéssel kell történnie, hogy az oktatás közben folyamatosan biztosítható legyen. A 4. fejezet 4.2. pontjában tárgyalásra kerülő finanszírozási reform bekövetkezte esetén pedig az intézkedési tervet felül kell vizsgálni, és ebben az esetben nem a leépülésről, hanem a befolyó támogatás leghatékonyabb felhasználásáról kell majd intézkedési tervet készíteni.

3. fejezet

Korábban meghozott intézkedések

Bár az eddig meghozott intézkedések nem oldották meg a finanszírozás problémáját, összefoglalásuk abból a szempontból célszerű, hogy bemutassuk: a Kar, érzékelve a helyzet súlyosságát, már korábban elmozdult az általunk helyesnek vélt irányban. 2013 óta ismeretes volt ugyanis, hogy a maradványok "felélésére" alapozott költségvetés hosszú távon nem tartható fenn.

Feltehető a kérdés, hogy ha ez a helyzet ilyen jól látható volt már korábban is, miért gondolta a TTK, hogy a jelen fejezetben felsorolt intézkedések elegendőek lesznek. Ennek magyarázata a 4.2. pontban említett tevékenység: a valós oktatási önköltség fenntartóval történt folyamatos egyeztetése. 2015-2017 között úgy látszott, hogy a Kar finanszírozásának kérdése 2018-ra meg fog oldódni – ez sajnos halasztást szenvedett.

A megtett intézkedéseket az alábbi csoportokba gyűjtöttük össze:

1. Létszámcsökkentés.

A Kar közalkalmazotti létszáma 2008 óta – a rendkívül szigorú létszámgazdálkodás következtében – rohamosan csökkent (3.1 táblázat).

Korábban diszkusszió tárgyát képezte, hogy a táblázatbeli létszám adatok hitelesek-e. Ki kell jelentenünk, hogy az adatok a kari nyilvántartások alapján hitelesek, azonban rögzíteni kell, hogy pontosan mit értünk "létszámon". A 3.1 táblázatban az aktuális statisztikai létszámokat tüntettük fel, amely pontosan azt a létszámot jelenti, amennyi munkaerő az adott

3.1. táblázat. A TTK statisztikai létszámának alakulása az elmúlt években

	Oktató-kutatók létszáma	oktatást-kutatást segítők létszáma	teljes létszám
2008	470	211	681
2012	405	205	610
2018	371	157	528

évben időarányosan rendelkezésre állt.¹ A táblázatbeli létszámok nem tartalmazzák a pályázatok terhére alkalmazottak számát.

2. Személyi politika

A csökkenő oktatólétszám káros hatásainak részbeni ellensúlyozása érdekében intézkedéseket hoztunk a Kar személyi politikájának minőségbiztosítása érdekében. Ennek főbb pontjait egy 2017-es körlevél foglalja össze (https://ttk.elte.hu/sites/default/files/attachment/Álláspályázatiprotokoll_0.pdf illetve 1. sz. melléklet). A helyettesítéseket kivéve fokozatosan megszüntettük a tanársegédi alkalmazásokat, így a minősített oktatók aránya Karon közelít a 100%-hoz. Megőriztük azt az elvárást, hogy a docensi kinevezés feltétele a habilitáció, az egyetemi tanári kinevezés pedig az MTA doktori cím megléte. Az adjunktusi kinevezés feltétele a szakterület-specifikus habilitációs követelmények 50%-nak teljesítése². Új, határozatlan idejű oktatói alkalmazásokat nemzetközi szinten meghirdetett nyílt álláspályázatok előznek meg. Ígéretes fiatal oktatóik és kutatóink számára bevezettük a belső pályáztatáson alapuló ún. 2x18 hónapos alkalmazásokat, amelyek során a kutatói státuszra felvett fiatal kolléga egy félidős ellenőrzési ponttal 3 éves programot valósít meg saját vállalásai alapján. Ennek lejártával kaphat végleges állást ("tenure track"), ha a program sikeres, ellenkező esetben alkalmazása megszűnik.

¹Ezt a számot a következőképpen állapítottuk meg: A kari költségvetés alapjául szolgáló (korábban a központi HR által megküldött és a kari intézkedések következtében aktualizált) állománylista tartalmazza, hogy melyik alkalmazott az adott évben hány hónapot töltött munkában, és hány órában volt alkalmazásban. Ha pl. egy munkavállaló 6 hónapig volt félállású alkalmazásban, akkor 0.25 FTE-vel került beszámításra.

²A kari Stratégiai és Minőségbiztosítási Bizottság által elfogadott irányelv.

3. Óraszám- és tananyagcsökkentés.

A csökkenő oktatólétszám értelemszerűen oktatási kapacitáshiányt okozott.³ Itt megint hangsúlyozzuk, hogy az új osztatlan tanárszakok indulása jelentős kapacitásigényt generált, hiszen 6 olyan 5 éves szakról van szó, amelynek képzése csak részben vonható össze a diszciplináris képzésekkel. A Kar erre a helyzetre 2016 során úgy reagált, hogy a 2015–2016-ban folytatott belső viták, egyeztetések után 2017 tavaszán kidolgozta, 2017 szeptemberétől pedig bevezette az új képzési terveket az alap- és mesterszakokon.⁴ Ezek lényege, hogy a korábban általánosan alkalmazott 1 tanóra – 1 kredit megfeleltetés helyett mostantól 1 tanóra – 1,5 kredit az irányadó.

Fontos hangsúlyozni, hogy ez az átállás, amelyet a finanszírozási hiány tett szükségessé, igen sok kritikát kapott, éspedig a progresszív, minőségigényes oktatói állomány részéről is.

4. Szervezeti racionalizálás.

- A TTK költségtaakarékossági okokból, kénytelenségéből megszüntette a Tudománytörténeti és tudományfilozófiai önálló, dékán-közvetlen tanszékét.
- A kancellári rendszerre való áttérés után, kancellári egyetértéssel a TTK a hatékonyság növelése érdekében a korábbi tanszéki, intézeti pénzügyes munkatársak áthelyezésével létrehozta a központi gazdasági adminisztrációt.
- A TTK a HR és gazdasági feladatok, valamint kiküldetések gyorsabb és hatékonyabb szervezése érdekében elektronikus ügyintézési felületet épített ki (l. ugyintezes.ttk.elte.hu).

5. Bérkiváltás pályázatokból.

A munkaidejük egy részét pályázatok által finanszírozott kutatási

³A hallgatólétszám csökkenése nem okoz azzal arányos oktatói kapacitás csökkentést, mert az egy csoportban tartott előadások kapacitásigénye független a hallgatólétszámtól. A gyakorlati és laboratóriumi csoportok kapacitásigénye csökkenhet ugyan, de csak akkor, ha az adott szakon a hallgatólétszám csökkenés olyan mértékű, hogy a csoportok száma is csökkenthető.

⁴Az osztatlan tanárszakok képzési terveihez a stabilitás érdekében egyelőre nem nyúltunk.

tevékenységre fordító oktatók bérének bizonyos hányadát a Kar a pályázatok terhére számolja el. Ehhez 2017-ben egy új kinevezési nyomtatvány sablont dolgoztunk ki a HR-es és pályázatos kollégákkal együttműködve. 2018-ban megjelent az 1/2018. sz. dékáni körlevél "A pályázatok terhére elvégzett többletfeladatokról és pályázatok terhére történő bérátvállalásokról" címmel

(lásd <https://ttk.elte.hu/dekanikorlevelek> illetve lásd a 2. sz. mellékletet). Jelenleg folyamatban van az ebben meghirdetett irányelv következetes bevezetése, amelynek lényege, hogy – a körlevélben tételesen felsorolt kivételekkel – adott összegű többletfeladat pályázat terhére történő elrendeléséhez ugyanakkora összegű bérkiváltás kell tartozzon.

A fenti dékáni körlevélről függetlenül jelentős összegű bérátvállalás történik a Kar által elnyert nagy pályázatokból. Az összeg korábban minimális volt, 2016 óta folyamatosan növekszik, 2018-ban meghaladja a 150 Mft-ot.

6. Képzéseink akkreditációja angol nyelven

2013 előtt a TTK képzései többségének hivatalos akkreditálása kizárólag magyar nyelven történt meg⁵. Felkészülve a külföldi hallgatók nagyobb létszámban történő fogadására, 2018-ra a geográfus mesterszak kivételével az összes mesterszakunkon megtörtént a képzés angol nyelven történő akkreditálása.

7. Külföldi hallgatók fogadása

Mint a 2.2 táblázat mutatja, 2016 óta fokozatosan emelkedett a Karon tanuló külföldi hallgatók száma, elsősorban a Stipendium Hungaricum program lehetőségeit kihasználva. Korábban külföldi hallgatók sporadikusan fordultak elő a karon, jeles kivételként említve a MOL támogatásával zajló kurd geológus mesterképzést és a braziliai "Tudomány határok nélkül" programot.

Az előttünk álló ezzel kapcsolatos feladatokról a 4.1.4 pontban számolunk be.

⁵2013-ig csak a matematikus és a geofizikus mesterszak volt angolul akkreditálva, és az utóbbit soha nem is hirdettük meg.

8. Eddigi intézkedések a lemorzsolódás ellen

A 2016/17-es tanévben a Neptun adatbázis felhasználásával megkezdtek a lemorzsolódás okainak feltárását és a kapott eredmények értékelését, majd beépítését a szintén ekkor zajló tanterv módosításokba (pl. előfeltételei rendszer átgondolása, csak a szakmailag indokolt előfeltételek megtartása, tárgyak összevonása, nehezebb tárgyak megbontása, szigorlatok elhagyása). A vizsgálat kiterjedt az egyes szakok legnagyobb bukási arányát mutató tantárgyak, a felzárkóztató kritériumtárgyak teljesítésének, valamint a felvételi pontszám és a lemorzsolódás közötti összefüggés kimutatására is. A képzéshez szükséges alapvető ismeretek pótlására és az első években a tanulás megkönnyítése érdekében, az EFOP 3.4.3 pályázat keretében megkezdtek egy *okostelefonra optimalizált tanulástámogató rendszer létrehozását* matematikából⁶.

A felzárkóztatás érdekében felmerült a 0. évfolyam indításának ötlete is, azonban az ötlet kidolgozása annak vegyes megítélése és szervezési nehézségek miatt, valamint fenntartói támogatás hiányában végül nem történt meg⁷.

Korábban, a 2014/15-ös tanév tavaszi félében tettünk egy kísérletet: a felzárkóztató kritériumtárgyat az első félévben nem teljesítők számára olyan kurzusokat hirdettünk meg, amelyek megtartására középiskolai tanárokat kértünk fel, és a kurzusok helyszínei is a középiskolák voltak. Azt reméltük, hogy helyszín és a középiskolai módszertan jobb eredményt fog hozni a hiányos középiskolai tudás pótlásában. Sajnos a kurzusokra jelentkezett hallgatóknak kevesebb, mint 1/3-a járt rendszeresen, így a kísérlet eredményességét nem tudtuk megítélni.

A lemorzsolódás csökkentésének érdekében, az Informatikai Kar pozitív példája alapján a 2017/18 tanév első félévében 3 alapszakon (biológia, földrajz) bevezettük az ún. fix gyakorlati csoportokat. A rendszer célja hallgatói közösségek kialakulásának elősegítése, és ezáltal az

⁶Terveink között szerepel, hogy sikeres működés esetén más szakok (tárgyak) tanulásának megkönnyítésére is továbbfejlesztjük az alkalmazást.

⁷A fenntartó a 2 "plusz" finanszírozott félév igénybevételével javasolta megoldani a 0. évfolyam finanszírozását, ám ehhez a hallgatói önkormányzat nem járult hozzá.

egyetemi életbe való beilleszkedés megkönnyítése volt. A fizika és a matematika alapszakokon már az első félévben különböző szintű (normál és haladó) gyakorlatok vannak⁸. Ezekben az esetekben az eredmények monitorozását jelöltük meg célként az esetleges későbbi fix csoportok bevezetést előkészítendő. A tapasztalatok azonban azt mutatták, hogy a rendszer nem működött igazán jól a 3 érintett alapszakon sem, részben a csoport létszámok meghatározásának nehézsége (a laborok kapacitása és az egyes gyakorlatok létszám igénye) miatt, de a hallgatói átjelentkezések is megbontották a nehezen kialakított csoportok egységét.

A saját bejelentésre történő képzésmegszakítás okainak felderítésére összeállítottunk egy kérdőívet, amit a hallgatók név nélkül kitölthettek a tanulmányi előadójuknál. Mivel a kitöltések száma alacsony volt, a továbbiakban más módszert kell alkalmazunk.

⁸A kémia alapképzési szakon is vannak tárgyak, amelyeknél már az első évben bevezettük az emelt szintű csoportokat.

4. fejezet

Bevételnövelő intézkedések

4.1. Oktatási intézkedések

A magyarországi nagy tudományegyetemek (ELTE, SZTE, DE, PTE) természettudományi karainak természettudományi alapképzéseire vonatkozó felvételi adatok összehasonlítása alapján megállapítható, hogy mind az összes és első helyes jelentkezés, mind a felvett létszám 2013 óta folyamatosan csökken. A csökkenés csak kis részben magyarázható az osztatlan tanárszakok indulásával, hiszen a TTK-s tanárszakokra országosan átlagosan 400-450 fő nyert felvételt, a csökkenés pedig 6 év alatt csaknem elérte a 2000 főt. A természettudományok népszerűségének hanyatlását az összes alapszakra felvett létszámon belüli részesedésének változása is jelzi: a 2012-ben még 7% 2017-re 4%-ra esett vissza. Ez a tendencia tükröződik az osztatlan tanárképzésre országosan felvetteken belüli TTK-s szakok arányának romlásában is (2013-ban 65%, 2017-ben 35%) (4. melléklet). Az ELTE TTK-n az országos TTK-s tanárszakok átlagánál is nagyobb a csökkenés: 2013-ban még 378 szakpártaggal (189 fő) a természettudományos tanárképzésre bekerültek 44%-a volt ELTE-s, 2018-ban már csak a 35%-a (281 szakpártag). A tanárszakok közül külön is kiemelendő a fizika tanárszak iránti érdeklődés több mint 60%-os csökkenése (2018-ban csak 42 fő, ebből 19 fő került be az ELTE-re).

Az ELTE-n az alapképzési szakok esetében a többi egyetemhez képest kisebb a felvettek számának csökkenése. Ennek eléréséhez azonban a 2018-as felvételi eljárásban a korábbiaknál alacsonyabb ponthatárt voltunk kénytelenek

megállapítani, de egy alapszak kivételével az említett 4 tudományegyetem azonos szakjai között még így is az ELTE TTK-n volt a legmagasabb a felvételi ponthatár. A képet azonban árnyalja az a tény, hogy 2016 óta évente a 100 főt is meghaladja azok száma, akik a sikeres felvételi ellenére nem iratkoznak be az egyetemre. Az ELTE TTK súlya a többi TTK-hoz képest az alapszakok esetében 41-ről 55%-ra, a mesterszakok esetében 46-ről 48%-ra nőtt. Az alapképzési szakok közül a környezettan 2018-ban csak nálunk és a SZTE-n tudott indulni.

A mesterképzési szakokra is rendszeresen az ELTE TTK-n volt a legtöbb felvett, ez alól csak 2018-ban és kizárólag a geográfus mesterképzési szak volt kivétel. A 3 évvel korábban alapszakra felvettek számának általában a 30%-a kerül be a mesterképzésbe. Ez az arány az ELTE TTK esetében jellemzően néhány százalékkal magasabb a másik három TTK arányánál. A mesterképzési szakok közül a geofizikust és a meteorológust csak az ELTE, a csillagászt az ELTE mellett a SZTE is hirdeti, de a szakot eddig még minden évben csak az ELTE tudta elindítani. Így amennyiben a fenntartó a két képzést fontosnak tartja, azok meghirdetése az ELTE-n létszámtól függetlenül továbbra is indokolt.

Az oktatási jellegű intézkedéseket még egy fontos gondolat determinálhatja. A bolognai rendszer bevezetése után elsikkadt az az alapvető kérdés, hogy mi történjék a megsokszorozódott hallgatói létszám oktatásával. Továbbra is a korábbi tudományegyetemi mércével mértük hallgatóinkat, ám mára kiderült, hogy a klasszikus mesterkimenetek mellett igen jelentős a továbbtanulást nem ambicionáló vagy bizonytalan alapszakosok nagy száma. Ők másfajta felkészültséggel és érdeklődéssel jönnek az egyetemre, és másfajta képzésben kell részesüljenek.

A további alpontokban szöveges leírást adunk a tervezett intézkedésekről. Azok részletes felsorolását táblázatos formában a 3. melléklet tartalmazza. A táblázatokban a tervezett intézkedésektől remélt bevétel növekedéseket is feltüntettük.

4.1.1. Lemorzsolódás csökkentés

Alapképzési szakjainkon nagymértékű, folyamatosan növekvő, de szakonként eltérő értéket mutató lemorzsolódás jellemző (25-55%), ami évi 250 millió Ft körüli bevételkiesést eredményez. A lemorzsolódottak egy része újra

felvételizik, ami a felvettek életkorának növekedése alapján, és Neptun adatok alapján is feltételezhető (4. melléklet). Az érettségizők száma folyamatosan csökken (2006-hoz képest 2017-ben 34%-kal volt kevesebb), de az alapszakra felvettek és az érettségizők aránya stagnált, azaz az egyetemre való bejutást továbbra is az érettségizettek azonos hányada tartotta fontosnak. Ugyanakkor a tudományegyetemek TTK-inak alapképzési szakjaira felvettek száma a 2006-oshoz (4089 fő) képest 60%-kal csökkent (2018-ban 1673 fő). A kimutatások szerint azonban a természettudományos érettségivel rendelkezőknek csak nagyon kis része (7%) folytatja tanulmányait a természettudományi alapképzési szakokon, így a hallgatótoborzásra érdemes energiákat fordítani.

A mesterképzési szakjainkon jellemzően 10% alatti a lemorzsolódás, csupán néhány esetben láthatunk ez alól kivételt. Problémát jelent ugyanakkor a mesterszakra felvett létszám csökkenése, ami meghaladja az első helyes jelentkezői létszám csökkenését. Tapasztalataink szerint ennek az egyik oka, hogy az alapszakos hallgatók nem tudnak diplomát szerezni a tervezett időben, így a mesterszakos felvételiig el sem jutnak, annak ellenére, hogy jelentkeznek a képzésre. A Neptun adatok és a felvételi vizsgák tapasztalatai alapján az ELTE TTK mesterszakjaira bekerülők többsége az alapszakot is az ELTE-n végzi, a más egyetemről jelentkezők jellemzően nem jelennek meg a felvételi vizsgán.

A mesterképzési szakokon a lemorzsolódás nem jelentős, így a jövőben az eddigieknél nagyobb hangsúlyt kell fektetnünk a jó alapszakos hallgatók támogatására, a kutatásba való bevonására és a mesterszakjaink vonzóvá tételére.

Az osztatlan tanárképzés természettudományos szakpártagjaira felvett hallgatók számának csökkenése mellett további problémát jelent a „belső lemorzsolódás”, ami a TTK-BTK szakok esetében figyelhető meg, és a TTK-s szakpár tagnak BTK-s-ra való váltását jelenti.

A fenti tények alapján több fontos intézkedést hozunk:

1. Mentorcsoportok szervezése

A cél a hallgatók támogatása az egyetemi élethez és rendszerhez való könnyebb alkalmazkodásban, a motivációjuk megerősítésében/kialakításában (a választott szakjuk jobb megismerése; elhelyezkedési lehetőségek bemutatása; tanulásmódszertan elsajátítása; „osztályfőnök” jellegű kapcsolat kialakítása egy oktatóval; egymás segítése; ELTE-s identitás kialakítása; tanácsok a szorgalmi- és vizsgaidőszak

optimális időbeosztására; kutatásokba való bekapcsolódás lehetőségeinek bemutatása). A 20-25 fős csoportokban az oktató mellett egy HÖK-ös hallgatói mentor is segíti a csoport tagjait. A féléves kurzusok a 2019/2020/1 félévtől bekerülnek a tantervekbe a szabadon választható tárgyak kínálatába. A mentorcsoportok tematikájára a kar ajánlást tesz, de minden szakterület maga dolgozza ki a számára legmegfelelőbb tematikát.

2. Új oktatási struktúra

Az oktatási célok átgondolása és ehhez igazodó, modern, versenyképes ismereteket és képességeket biztosító tantervek kialakítása.

3. Emelt és normál szintű csoportok kialakítása

Ezt annak érdekében tesszük, hogy az átlagnál motiváltabb, tehetséges és érdeklődő hallgatókat felkészítsük a mesterszakon való továbbtanulásra, a többség számára pedig könnyebb végzési lehetőséget biztosítsunk, az adott szak alapvető ismereteinek és képességeinek, szemléletmódjának elsajátítása mellett.

4. Oktatás-módszertan

Oktatás-módszertani kurzusok indítása és támogatás a kurzusok modernizálásához. Külföldi egyetemeken sikerrel alkalmazott módszerek átvétele az eredményesebb oktatás érdekében, az oktatásban alkalmazható informatikai lehetőségek megismerése és, a frontális oktatás kiváltásának lehetőségei. Hosszabb távon célunk a karon olyan oktatást támogató módszertani központ létrehozása, amely az egyes kurzusok megtervezése mellett a tantervek átalakításában, az oktatási cél eléréséhez szükséges módszertani támogatás biztosításával segíti a kari oktatási struktúra modernizálását (ld. külföldön a Learning and Teaching Centerek).

4.1.2. Rekrutáció

Az alapképzési szakok esetében a hallgatótoborzás elsődleges célterületeinek meghatározásánál mindenképpen érdemes figyelembe venni a felvett hallgatók megyénkénti és intézményenkénti megoszlását. Az erre vonatkozó adatokat a 4. melléklet tartalmazza. Ennek alapján meghatározzuk, hogy mely területeken érdemes erőteljesebb toborzást folytatnunk. A gyorsabb eredmény elérése

érdekében az látszik célszerűbbnek, ha azokat a területeket célozzuk meg, ahonnan eddig is többen választották a karunkat, mivel itt a kisebb távolság miatt kisebb a költségigény, valamint a toborzásba bevonhatók azok a hallgatók, akik az adott intézményekben végeztek. Azokat a középiskolákat, amelyekben rendszeresen sok felvett hallgatónk végez kiemelten kezeljük, a vezetőket, munkaközösség vezetőket, szaktanárokat meghívjuk, és iskolalátogatásokat szervezünk a TTK bemutatására.

A 2018-ban felvett hallgatókkal kitöltöttünk egy kérdőívet, amiben arra kérdeztünk rá, miért az ELTE TTK-t választották továbbtanulásuk helyszínéül (l. 4. a melléklet utolsó részét) legtöbben az országban legmagasabb színvonalú természettudományos oktatás, a természettudományos tárgyak szeretete, az elképzeléseik megvalósításának lehetősége, és Budapest miatt választották karunkat. Egyértelművé vált, hogy *a Kari Nyílt Napnak nagy szerepe van a középiskolások orientálásában*, ezzel szemben viszont sem az Educatio, sem pedig az ELTE-FEST nem sikeres a TTK-s rekrutációt tekintve. Az ELTE diploma értékessége és a középiskolai tanár javaslata azonos arányban jelent meg. Meglepő volt, hogy az ELTE TTK egyébként jól működő, sok hasznos és érdekes információt bemutató Facebook oldala egyáltalán nem jutott el a középiskolásokhoz, ami mindenképpen változtatást igényel.

Ugyancsak kevés alkalommal említették, hogy oktatóink középiskolai látogatása ragadta volna meg őket. Ezen kari szinten összehangolt iskolalátogatásokkal, valamint a középiskolásoknak és tanáraiknak szervezett előadásokkal, laborlátogatásokkal fogunk javítani. Emellett erősítjük az együttműködést a gyakorlóiskoláinkkal, annak érdekében, hogy a TTK lehetőségeinek bemutatásával alternatívát állítsunk a középiskolások számára a külföldön való továbbtanulással szemben.

A rekrutáció javítása érdekében az alábbi intézkedéseket hozzuk:

1. **Általános intézkedések**

A természettudományok, és ezen belül az ELTE TTK népszerűsítése, a hallgatótoborzás további lehetőségeinek feltárása, a bekerülő hallgatók középiskoláinak feltérképezése után területileg is célzott rekrutációs tevékenység szervezése.

2. A természettudományos tanárszakok vonzóvá tétele

a középiskola látogatások és a középiskolások fogadása során a kutatói életpálya bemutatása mellett a tanári pálya szépségeinek bemutatása, személyes pozitív példákkal.

3. Kiemelkedő képességű elsőévesek rekrutációja

A Kar forrást keres arra, hogy a legkiválóbb érettségiző diákok (OKTV helyezés, Diákolimpia részvétel) számára olyan vonzó ösztöndíjprogramot hirdessen, ami a külföldi tanulás alternatíváját jelenti a diákoknak.

4. A TTK-s Nyílt Napok programjainak fejlesztése

A TTK-s Nyílt Napok programjainak bővítése az eddiginél is több labor- és előadás látogatási lehetőséggel, cégek meghívásával, hallgatói előadásokkal.

5. Az alapszakos hallgatók érdeklődésének felkeltése a mesterszakon való továbbtanulás iránt, ez irányú tevékenységük támogatása

Ezt a kétszintű képzés során a haladó csoport foglalkozásai részben már biztosítják, de nagyobb hangsúlyt kell fektetni az érdeklődő hallgatóknak a kutatásba való bevonására. A TDK tevékenység erősítése szükséges azokon a területeken is, ahol kisebb számú résztvevő jellemző. Szükséges a kiemelkedő képességű hallgatók személyes mentorálása, honorácior-jellegű ösztöndíj létrehozása a többlet-tudás megszerzésének biztosításához. A mesterszakok és a specializációs lehetőségek, a mesterszak elvégzése utáni lehetőségek, munkaerőpiaci visszajelzések bemutatása.

4.1.3. Új képzések indítása

Első lépésként a Kar kidolgozza az új képzések indításnak feltételeit. Ennek lényege, hogy egy képzés akkor indítható, ha megfelelő gazdaságossági számítással alátámasztva rögzített minimális létszámmal rentábilis. A rentabilitás megállapításakor vizsgálni fogjuk

- a szükséges oktatási kapacitás bérkötségét
- az igénybe vett oktatást-kutatást segítőket (technikusok, laboránsok) bérkötségét

- a felmerülő adminisztrációs költségek fedezetét
- a szükséges dologi költségeket
- az általános központi, kari és intézeti hozzájárulást
- a műszeres infrastruktúra igényt
- a képzéshez használt helyiségek fenntartási költségeit

A fentiek figyelembevételével megállapított minimális létszám alatt képzés nem indítható.

Kiemelten hangsúlyozzuk, hogy a fenti rentabilitási vizsgálat nem terjeszthető ki az országos jelentőséggel bíró szakjainkra. Meteorológust például Magyarországon kizárólag az ELTE képez, ez a szak nem szüntethető meg belső gazdaságossági elemzések alapján. Veszteségesség esetén az Egyetemnek a fenntartóhoz kell fordulnia (ld. a 4.2. pontot.) Ezen központi szakok portfóliója a TTK-n stabilan kialakult, itt a közeljövőben nem tervezünk változtatásokat. A jövőben indítandó új szakok, szakirányú továbbképzések esetén azonban a gazdaságosság kiemelten vizsgálendő, hogy a képzés fragmentálódását megakadályozzuk.

2018 őszétől indítottuk a kiemelten finanszírozott, BME-vel közös biotechnológia mesterképzést. Jelenleg a következő, vélhetően kiemelkedően rentábilis képzések indításán és frissen indított képzésekben történő részvételen dolgozunk:

1. Petroleum Geoscience (nemzetközi szakirányú továbbképzés)
2. Gyógyszertörzskönyvező (szakirányú továbbképzés)
3. Diszciplináris tanártovábbképzések indítása
4. Részvétel a GTI-s képzésekben
5. Részvétel a Műszaki menedzser alapképzési szak oktatásában.

Megkezdődött továbbá a gondolkodás egy új, modern, várhatóan rendkívül piacképes alapszak megalapításáról, amely a természettudományos adatok gyűjtése, feldolgozása, kiértékelése területén képezne professzionális szakembereket. Előzetes elképzeléseink szerint 25% fizika, 25% matematika, 20-20% biológia és kémia, és 10% informatikai tudásanyagra építene. Ebben a témában 2018 őszén kezdenénk meg a belső egyeztetéseket. A szak alapítása, indítása több éves folyamat, de ennek révén középtávon stabilizálódhatna a TTK jelenleg csökkenő hallgatólétszáma.

4.1.4. Az oktatás nemzetköziesítése

Az önköltséges külföldi hallgatók számának növelése

A TTK (nem részképzésre érkező) külföldi hallgatóinak döntő többsége jelenleg Stipendium Hungaricum ösztöndíjjal támogatott, az egyéb formában érkezők, így az önköltséges hallgatók száma alacsony. Ezen a területen mindenképpen van lehetőség az előrelépésre. A következő lépéseket tervezzük:

1. Az angol nyelven indított képzések (BSc és MSc is) számának növelése

Itt folyamatos a kínálat növekedése. Pl. az angol Anyagtudomány mesterszakot nemrég indítottuk el angol nyelven is. Nemrég történt – a kifejezetten külföldi hallgatóknak kidolgozott – Alkalmazott matematikus mesterszak akkreditálása és tervezés alatt áll a Matematikus alapképzés angol változata.

2. A tandíj struktúra újragondolása, finomítása

Ezen a téren nem könnyű a legjobb megoldást megtalálni. Jó pár rangos európai egyetemen tandíjfizetés nélkül vagy alacsony tandíjjal lehet természettudományos alap- vagy mesterképzésre jelentkezni. Ugyanakkor képzéseink költsége, főleg a labor és gyakorlatigényes szakokon, nem teszi lehetővé a komoly tandíjcsökkentést. Ehhez társul, hogy az európai és amerikai doktori iskolák által kínált ösztöndíjakkal nem tudunk versenyezni.

Itt egy speciális ösztöndíjrendszer bevezetésén gondolkodunk, amely indokolt esetekben lehetőséget adna a tandíj csökkentésére.

3. A kar nemzetközi ügyekkel és külföldi hallgatókkal foglalkozó csoportjának és tevékenységének fejlesztése

Jelenleg – az Erasmus koordinátorral együtt – kettő fő alkotja a nemzetközi csoportot. A Tanulmányi Hivatalban pedig mindössze egyetlen fő felelős a külföldi hallgatók tanulmányi ügyeiért. Amint a költségvetésünk engedi, ezt a számot növelni fogjuk. Ez a létszám a már ittlévő és egyre növekvő számú külföldi hallgató ügyeinek intézésére is kevés. A csoport fejlesztése egyértelműen megtérülő beruházás lenne. Felmerülhetne annak

a lehetősége, hogy ezt központi forrásból támogassa (előlegezze meg) az egyetem.

A fent leírt helyzetben sokat várunk az egyetem központilag szervezett hallgató toborzó tevékenységétől. Reményeink szerint nagy hangsúlyt kapnak a természettudományos képzéseink, beleértve a doktori képzéseket. A Nemzetközi Alapba a jelenlegi forráshiányos idők ellenére 2018-ban 8,9 millió forintot fizettünk be. Az Alap létrehozásának motivációját értjük és folyamatosan fejlesztjük a karról szóló információs anyagokat. Ugyanakkor középtávon, a hozzánk érkező külföldi hallgatók számának és eloszlásának ismeretében, átgondolandó lesz, hogy a forrásaink egy részét érdemesebb-e a kari nemzetközi csoport fejlesztésére fordítani.

Stipendium Hungaricum program

A Magyarországon néhány éve meghirdetett Stipendium Hungaricum (SH) program eredményeként évről évre nő az ELTE TTK-n tanuló külföldi ösztöndíjasok száma. A 2018-s őszi félévben 87 mesterszakos és 30 doktori iskolás (összesen 117) külföldi diák nyert felvételt. Az új felvételekkel a TTK SH-s hallgatóinak száma 230-ra emelkedett. Ez a TTK hallgatói létszámának mintegy 6%-a, azonban az SH program megfelelő finanszírozása (és a hazai képzések elégtelen finanszírozása) miatt a Kar oktatási bevételeinek több, mint 15%-a ebből a programból származik.

Az intézkedési terv integráns része ennek a programnak a folyamatos bővítése. Ez egyrészt növeli a TTK nemzetközi láthatóságát, másrészt közvetlenül javítja a költségvetés bevételi oldalát.

A program folytatásának azonban megvannak a sajátos feltételei. Jelenleg a bővülés legnagyobb akadálya, hogy az SH-s bevételek túlnyomó többsége is az épületfenntartásra és az alapfizetésekre fordul, ezért az oktatást közvetlenül végző szervezeti egységek kevéssé (néha egyáltalán nem) érdekeltek az igen sok többletmunkát követelő SH-s oktatásban.

A 2017-es költségvetési évben az SH bevételek 50%-át fordítottuk közös kiadásokra, és 50% jutott el közvetlenül az oktatást végző egységekhez. Az utóbbi pénzüsszeg egy része (a 2017 szeptemberében felvett hallgatók után járó támogatási összeg) csak november táján érkezett a Karra, az év

végi pénzügyi zárás miatt lényegében maradványt képezett. Bár elkülönített munkaszámokon kezeltük, 2018-ban ezeket a munkaszámokat a kontrolling – ismételt kérésünk ellenére – lenullázta a kari központi munkaszám hiányának csökkentése érdekében.

Az intézkedési terv folyamányaként arra törekszünk, hogy a költségvetési egyensúly stabilizálásával *az SH program bevételeinek egyre nagyobb hányada forduljon közvetlenül az SH-s hallgatók oktatására*. Hiszünk abban, hogy ez pozitív visszacsatolású folyamat: minél több forrás fordul az oktatásra, annál nagyobb lelkesedéssel oktatunk, annál jobb lesz az oktatás, és annál több SH-s hallgató tud megjelenni a rendszerben. Ehhez természetesen meg kell oldani a TTK alapfinanszírozásának problémáját.

Jelenleg az SH-s hallgatók oktatása jelentős többlet terhelést jelent az intézetek (tanszékek) számára. Ennek tompítása érdekében a magyar hallgatók oktatását közelíteni kell a külföldi hallgatók oktatásához. Erről lesz szó a következő pontban.

Angol nyelvű mesterszakok

A Fizikai Intézet 2016-tól kezdve élen járt abban a programban, hogy szorgalmazta, előbb lehetővé tette, majd megvalósította a teljes mesterképzés angol nyelven való meghirdetését. Ennek több rendkívül előnyös következménye van:

- A magyar anyanyelvű hallgatók is a természettudomány nemzetközi nyelvén tanulják a szakmát: versenyképességük ezzel jelentősen emelkedik a nemzetközi kutatói munkaerőpiacon.
- Ez vonzerőt jelenthet a legkiválóbb, mesterképzésre jelentkező hallgatók számára ("rekrutáció").
- Csökkenti az SH-s képzésekre felvett hallgatók oktatására fordított humán erőforrás igényt, hiszen ugyanazokra az órákra járhatnak a magyar és a külföldi hallgatók.

A Fizikai Intézet sikerére támaszkodva, megkezdődött a többi intézetben is a fokozatos átállás az angol nyelvű mesterképzésre. A Biológiai Intézet volt

4.1. táblázat. Az oktatási intézkedések becsült hozadéka millió Ft-ban, kerekítve (lásd: 3. sz. melléklet)

forгатókönyv	2019	2020	2021	2022	2023
óvatos	40	140	250	350	400
optimista	80	220	370	460	530

a második: 2018-ban párhuzamosan hirdetett magyar és angol nyelvű biológia mesterszakot. A Kémiai Intézet jelenleg foglalkozik a váltás gondolatával.

Az intézkedési tervben szorgalmazzuk az összes mesterképzés angol nyelven történő meghirdetését. A magyar nyelvű diszciplináris képzéseket addig tervezzük fenntartani, amíg jelentős igény van rá, ezért rentábilisek. A tanárképzés nyelve természetesen a magyar kell legyen.

A fenti intézkedések listáját és azok várható pénzügyi hatásait a 3. sz. melléklet foglalja össze a számítások bemutatásával. Az eredményt a 4.1 táblázatban kivonatoltuk a mellékletben részletezett adatok szerinti¹.

4.2. A TTK-s képzések finanszírozásának növelése

Ezt a pontot nem azért hagytuk a fejezet végére, mert nem tartjuk fontosnak. Ellenkezőleg, bizonyos értelemben ez kulcskérdés. Mint az elmúlt években, a TTK vezetése továbbra is intenzíven folytatja azt a tevékenységet, amelynek során a fenntartót igyekszünk meggyőzni arról, hogy jelenleg – sok megfogalmazott cél ellenére – a hazai természettudományos felsőoktatás forráshiányos, és ellátjuk a fenntartót ezt alátámasztó adatokkal (önköltségszámítás).

A TTK 2016-os hivatalos önköltségszámításának táblázatait csatoljuk a 5. sz. mellékletben. Ez a számítás hivatali úton is eljutott a felsőoktatási államtitkárságra, és éppen államtitkár úr kérésére bővült ki azzal az elemzéssel, hogy mekkora különbség van a kevésbé laborigényes (matematika, földrajz, ...) és az igen drága kísérletes (biológia, kémia, ...) képzések önköltsége között. A számítás eredménye az, hogy a 2016-os költségekkel a természettudományos

¹Fontos kiemelni, hogy a 2019, stb. évre vonatkozó eredmény pénzügyi szempontból a **következő** költségvetési évben jelenik meg

szakok önköltsége eléri, esetenként meghaladja az osztatlan gyógyszerészképzés önköltségét, amit a fenntartó már korábban elismert. Az önköltség összege hallgatónként alapszakokon 1 250 és 1 700 eFt között, a mesterszakokon 1 700 és 2 200 ezer Ft között változik, szemben a mostani 600 (alapszak) illetve 800 (mesterszak) támogatással².

A fenti önköltség jogosságát a fenntartó elismerte, ám a probléma rendezése egy friss információ szerint legkorábban 2019 őszétől várható. Az EMMI-ben kidolgozás alatt álló megoldás tudomásunk szerint a fenntartási és a tudományos normatívák visszavezetését is megfontolja.

A finanszírozás emelésének elhúzódása azért okoz komoly problémát, mert az erről szóló ígéretes tárgyalások következtében az elmúlt években sokan bíztunk abban, hogy ez az emelés időben megtörténik – éppen ezért igyekeztünk kerülni az oktatás színvonalát drasztikusan csökkentő intézkedéseket.

A fenntartói támogatás még egy szempontból igényel egyeztetéseket. Vannak ugyanis olyan szakjaink, mint pl. a már említett csillagász és meteorológus mesterszak, amely nemzeti érdekből fenntartandó, de semmiképpen nem igényel akkora hallgatólétszámot, amely rentábilissé tudná tenni.

²2018-ban a mesterszakos hallgatók után fejenként 400 eFt többlettámogatás is érkezett, de még ezzel sem közelítettük meg a számított önköltséget.

5. fejezet

Költségcsökkentés

5.1. Tantervi reformok bevezetése

A megvalósítás alatt lévő illetve kidolgozandó tantervi reformok több célt is szolgálnak:

1. Modernebbé tesszük a képzéseinket, hogy a restriktív intézkedések minőségcsökkentő következményeit minimalizáljuk. Megvizsgáljuk, hogy az Nftv-ben jelenleg érvényes minimális óraszám előírás (egy félév = 200 tanóra, ami nagyjából heti 15 tanórát jelent a jelenlegi minimum 20 helyett) mely szakokon valósítható meg a képzés modernizálásával¹.

Tervezett indítás: 2019. szeptember

- (a) Tovább folytatjuk azt a folyamatot, amelyben tanóráink kreditértékét növeljük. Ez szükségképpen csökkenti a megtartandó órák számát, ezzel az oktatás humánerőforrás igényét.
- (b) Csökkentjük a félévenkénti vizsgák átlagos számát, ami remélhetőleg jótékony hatással lesz a lemorzsolódás megállítására is.

2. Felülvizsgáljuk az igen kis létszámú specializációkat². Ezzel kapcsolatban

¹Előreláthatólag a fizikus alapképzés alkalmas egy ilyen átalakításra, ezt nemzetközi példák is alátámasztják. A többi szakon ennek vizsgálata még zajlik.

²Meg kell említsük, hogy a TTK-n ezzel kapcsolatban sincs még közmegegyezés. Vannak olyan professzoraink, vezetőink, akik határozottan nem értenek egyet a kis létszámú specializációk korlátozásával. Ezeket a döntéseket tehát szakterület-specifikusan, a körülmények és az anyagi lehetőségek mérlegelésével kell meghozni.

már kiadásra került a 2/2018. sz. dékáni körlevél *Az oktatási kapacitás hatékony kihasználásáról* címmel (l. <https://ttk.elte.hu/dekanikorlevelek>, illetve 6. sz. melléklet). Felül kell vizsgálni a tárgystruktúrát is: valószínűleg nincs szükség minden eddig oktatott tantárgy megtartására. Határidő: folyamatos.

5.2. Oktatólétszám – bértömegcsökkentés

A jelenlegi képzési rendszerben még szükség van a jelenlegi oktatólétszámra, azonban a képzési reformok sikeres végrehajtásával párhuzamosan az oktatólétszám kis mértékben fokozatosan csökkenthető. Ezzel kapcsolatban a következő alapvető intézkedést tervezünk:

1. A közelmúltban megüresedett álláshelyeket nem töltjük be addig, amíg fedezet nem biztosítható erre
2. A 2018. szeptemberétől megüresedő álláshelyek bérkeretének legfeljebb 50%-át használjuk fel kari átlagban, ily módon folyamatosan csökkentjük a bértömeget.
3. Pontos felmérést készítünk a valós oktatási terhelésről. Ennek során az igen kis létszámú kurzusok által okozott terhelést – meghatározott kivételektől eltekintve – nem vesszük figyelembe
4. Ezen felmérés eredményének tükrében³ a felszabaduló álláshelyekre vonatkozó bértömegcsökkentést intézetenként a terhelésnek megfelelően finomhangoljuk, a kari 50% átlag megőrzésével.
5. Folyamatosan törekszünk arra, hogy minél több kollégánk munkaköre pályázatok terhére vagy kiválósági programban végzett kutatási tevékenységgé alakuljon.

³További, intézetek közti differenciálási szempont ered abból, hogy az egyes intézetek különböző módon veszik ki részüket az oktatási és kutatási feladatokból. Egyrészt igaz, hogy a kutatási bevételek alapvető szerepet játszanak a finanszírozásban, és ez a tevékenység egyes intézetekben erősebb, más intézetekben viszont a hallgatók nagyobb száma járul hozzá a bevételekhez. Ezért minden általános intézkedést az egyes intézetek sajátosságainak figyelembe vételével kell konkretizálni.

6. A pályázatok adta lehetőségek kihasználásával növeljük a pályázatok terhére megvalósított bérátvállalásokat.

5.3. Területhasználat

A TTK jelenleg 46 ezer m² hasznos területen dolgozik. Ebből eddig 117 m²-t adott át a CRU cégnek a FIEK program keretében, 430 m²-ről mondott le a korábbi multimédia oktatást szolgáló helyiségek vonatkozásában, és átadta a Kari Könyvtár eddig Fizika Szakgyűjteménykét 450 m²-en használt területét, valamint átadja a videostúdió által használt 147 m²-es területet is. Mindösszesen tehát 1145 m²-rel csökken a területe. Napirenden van továbbá a Természettudományi Múzeum területének átadása valamilyen formában, ha ez megvalósul, további 650 m²-rel csökken a Kar által fenntartandó terület.

Amennyiben az oktatólétszám hosszútávon végérvényesen tovább csökken, újabb területek (dolgozószobák) átadása képzelhető el. Ez ellen azonban súlyos érvek szólnak: a pályázatok és a kiválósági programok megvalósításának igen jelentős a területigénye. Megoldandó az a probléma, hogy a pályázatok terhére alkalmazott kutatók laboratóriumainak és dolgozószobáinak rezsiköltsége ne terhelje az oktatási bevételeket. Ebben a tárgykörben folyamatosan egyeztetünk az Egyetem vezetésével.

A jelenlegi dolgozószoba m² adatok azt mutatják, hogy a TTK ezen a területen nem pazarló. A hasznos területekből a TTK nagyjából 10 ezer m²-nyi dolgozószobával rendelkezik. Ezen a területen kell elhelyezni a következő dolgozókat:

- (jelenleg) 521 költségvetési forrásból fizetett közalkalmazott (statisztikai létszám),
- erősen fluktuáló számú, jelenleg nagyjából 200 pályázatok terhére alkalmazott kolléga,
- növekvő számú, hamarosan 500 körüli doktorandusz⁴

⁴Jelenleg 438 PhD hallgatónk van, azonban a doktori képzés 3-ról 4 évesre történő megváltozásával ez a szám jelentősen emelkedni fog.

- 100-as nagyságrendű MTA alkalmazott (Lendület program, MTA kutatócsoportok, MTA posztdoktori ösztöndíjak).

Ez összesen mintegy 1300 munkahelyet igényel, ami 7.7 m²/fő átlagos terület, amibe nem számoltuk be az évente 800 körüli szakdolgozó területigényét⁵.

⁵Nem minden szakdolgozónak van szüksége íróasztalra. Ha – az évente nagyon változó – ilyen igényeket 10%-ra becsüljük, akkor a szakdolgozók nagyjából 50 munkahelyet (íróasztalt) igényelnek. További munkahelyeket igényelhet a TDK program is, ezek száma még nehezebben becsülhető.

6. fejezet

Egyetemen belüli költségvetés-politika

Ez a fejezet nem illeszkedik szorosan az eddigiekhez, hiszen sem részletes történeti áttekintést, sem a Kar által megvalósítható intézkedést nem tartalmaz. Néhány gondolat erejéig azonban érdemes ezzel a problémával foglalkozni, mert az ELTE tudományegyetemi létének egyik fontos kérdéséről van szó. A jelenlegi rendszerhez képest egy jobb irányba történő elmozdulás természetesen befolyásolhatja a karok költségvetését, illetve befolyásolhatja a karok tevékenységét egy új rendszernek történő jobb megfelelés irányába.

A korábbi finanszírozási rendszerben létezett az oktatási és fenntartási normatíva mellett az ún. tudományos normatíva. Ennek megszüntével az ELTE még egy-két évig a külső támogatás hiánya ellenére is alkalmazta ezt a technikát belső költségvetésének elkészítésekor.

A tudományos normatíva akkori számítása mára már nem felel meg a modernebb minőségi követelményeknek, mert semmilyen teljesítmény mutatót nem vett figyelembe, kizárólag a doktori fokozattal rendelkezők létszámát tekintette.

A jövőre nézve megfontolandónak tartjuk egy tudományos teljesítmény alapján működő tudományos "normatíva" bevezetését.

Legjobb megoldás lenne, ha az ELTE-re érkező költségvetési támogatásnak lenne egy ilyen komponense. Amíg ilyen nincs, meggondolandó egy olyan Kutatási Alap létrehozása, ami legalább részben pótolhatná a kutatási normatívát. Az Alap szétosztásakor a megelőző év(ek?) nemzetközileg látható tudományos teljesítménye kellene mérvadó legyen, hogy az Egyetem pozíciója javuljon a nemzetközi rangsorokban.

7. fejezet

A kutatás finanszírozása a TTK-n

7.1. A jelen helyzet

A Kar évek óta tartó pénzügyi válsága miatt az oktatásra kapott bevételekből nem tudunk kutatási feladatokat finanszírozni. Ez azért nagy baj, mert tudományegyetem lévén, oktatási feladataink egy része közvetlenül kapcsolódik a kutatáshoz. Doktori iskoláinkban a teljes képzés kutatás-centrikus, de már mesterszakos diplomázóinktól is elvárjuk többé-kevésbé önálló kutatási feladatok elvégzését. Ehhez pedig finanszírozásra lenne szükség, mégpedig meglehetősen nagy összegűre.

Karunk működését ezen a téren tehát kizárólag pályázati források teszik lehetővé.

A pályázatok financiális jelentőségének értékelése bonyolult.

- Egyrészt – a fent említett helyzet következtében – a pályázatok óriási segítséget jelentenek az (oktatóink számára az Nftv-ben kötelezően előírt) kutatási feladatok ellátásában, valamint a hallgatók által végzett kutatások finanszírozásában. Ennek a segítségnek a forintosítása szinte lehetetlen feladat. Ha azonban arra gondolunk, hogy műszereket is kizárólag pályázatokból tudunk vásárolni, akkor sok 100 millió Ft-os nagyságrendű segítségről van szó. Továbbá, a doktori iskolák hallgatóinak dologi kiadásait is csaknem kizárólag pályázati források fedezték az elmúlt években. Nagyságrendi becslésként: 400 doktrاندuszra 500 eFt/fő éves kutatási költséggel számolva ez önmagában 200 millió Ft-ot tesz ki.

- Másrészt mindeddig nem sikerült kialakítani azt a rendszert, hogy a pályázatok viseljék az összes általuk generált költségeket. Korábban említettük a pályázatok által használt területek fenntartási költségeit. Ehhez azonban hozzá kell vennünk a pályázatok menedzselésére – oktatási forrásból – költött bértételeket, ez is 100 MFt-os nagyságrend. Gyakran jelennek meg a pályázatok megvalósítása során *el nem számolható költségek*, amit a Karnak az oktatási bevételekből kell finanszíroznia.

7.2. Új pályázati eljárásrend

A fenti problémák mérséklése érdekében 2018 őszétől új pályázati eljárásrendet vezetünk be. Ennek során előírás lesz, hogy a pályázók, még a pályázat beadása előtt, kellő időben egyeztessenek – alapesetben a Pályázati Csoport vezetőjén keresztül – a Kar vezetésével arról, hogy a pályázat elnyerése esetén mivel tudnak hozzájárulni a pályázatok által okozott költségekhez, valamint a Kar általános költségeihez, beleértve a bérköltségeket. A pályázat akkor adható be, ha – az adott pályázat előírásait, feltételeit figyelembe véve – megszületik a megegyezés a pályázó és a Kar között a fenti kérdésekben.

Ennek az előzetes egyeztetésnek megvannak ugyan az előzményei a Kar gyakorlatában („piros pecsét”), de az elv szisztematikus alkalmazása a jelenleginél tisztább helyzetet jelenthet. Mindenképpen segít megoldani azt a kellemetlen problémát, hogy egy már elnyert pályázat költségvetését kelljen utólag módosítani.

Az új pályázati eljárásrend bevezetése 2018. őszétől esedékes.

8. fejezet

Kari minőségbiztosítási rendszer működtetése

Több intézet régóta követ jó gyakorlatot belső minőségbiztosítási rendszer kidolgozásában és alkalmazásában. Az úttörő ezen a téren a Kémiai Intézet volt, amelynek jó gyakorlatát külön bekezdésben emelte ki dicsérőleg az utolsó előtti akkreditációs jelentés.

Másik oldalról az ELTE bevezette a központi Stratégiai Adatbázist, amelyben sok hasznos információ gyűlik össze és használható fel a minőségbiztosításban.

E két irányú adatrendszer felhasználva tervezzük egy kari értékelési rendszer kidolgozását és bevezetését, amely segítené mind a vezetői tevékenységet, a közalkalmazottak minősítését és értékelését, mind pedig tükröt tartana minden oktató elé, amelyben a közelmúltban végzett tevékenységéről és annak elismertségéről kapna visszajelzést.

Egy ilyen rendszer nemcsak arra jó, hogy figyelmeztetést küldjön az alacsonyabb teljesítmények észlelése esetén, hanem – ami talán még fontosabb – visszaigazolja a kiemelkedő teljesítményeket. Az előbbinek restriktív időszakokban nagyobb a jelentősége, az utóbbi éppen ellenkezőleg: akkor jelent nagy segítséget, ha a Kar helyzete teljesítményarányos bérezést, jutalmazást tesz egyszer lehetővé.

Az minőségbiztosítás egyik legnehezebb problémája az oktatói minőség mérése. Ebben az OHV nyújthat ugyan valamennyi segítséget, azonban szükség van egy pályatársak által végzett értékelésre is. Ennek érdekében kidolgozunk egy programot, amelyben az adott tantárgyhoz értő kollégák akár óralátogatásokat

44 8. FEJEZET KARI MINŐSÉGBIZTOSÍTÁSI RENDSZER MŰKÖDTETÉSE

(”hospitálás”) szervezve értékelik egymás oktatómunkájának minőségét.

Ennek a folyamatnak fontos ”mellékterméke” lehet az oktatást fő hivatásként művelő mestertanárok és mesteroktatók munkájának jobb értékelése, erkölcsi és anyagi elismerése.

9. fejezet

Megfelelés a Szenátus határozatának

Ebben a fejezetben rögzítjük, hogy a fenti intézkedési terv egyes pontjai mennyiben felelnek meg a Szenátus XCVI/2018 sz. április 23-i határozatának, amelyben a jelen intézkedési terv elkészítése elrendelődött.

A megfelelés rögzítésére azért is szükség van, mert a szenátusi határozat nem specifikusan a TTK-ra, hanem általában a hiánnyal rendelkező karokra vonatkozik.

Az alábbiakban beidézzük a Határozat egyes pontjait, mögöttük soroljuk fel a vonatkozó intézkedéseket.

Bevételt növelő hosszú távú, a fenntarthatóságot szolgáló intézkedéseket tegyen az alábbi körben:

- *Magasabb elszámolható rezsit tartalmazó pályázatok előnyben részesítése, előtérbe helyezése, alacsony kari rezszi elszámolási lehetőséget biztosító pályázatok háttérbe szorítása;*

Ezt a kötelezettséget a karon kívül álló okokból nem tudjuk teljes mértékben megvalósítani. A Kar pályázati bevételeinek többségét alkotó pályázattípus a legtöbb évben – leánykori nevén – az OTKA. Ennek 20%-os rezsijéből jelenleg 2,5% érkezik a Karra, és az is kötött felhasználású (könyvtár). Van egy második 2,5%, amit a pályázati előírások szerint OPEN ACCESS díjakra kell fordítani. Ez tehát nem járul hozzá a kari pénzügyi egyensúly javításához, mert kari pénzből – forrás hiányában – nem fizettük volna OA díjakat.

Jelen pillanatban nem sok olyan pályázat érhető el, ami akkora rezsit engedne, hogy egy 20%-os (?) központi befizetés után a Karra még jutna valamennyi.

Új helyzetet jelent 2018-tól egyes pályázatok azon előírása, hogy a rezsit nem átalányban vallandó be, hanem tételes elszámolásra lesz szükség. Ebben az esetben a Kar közműkiadásai csökkenhetnek, ami már hozzá fog járulni a pénzügyi egyensúly kialakításához.

A jelen intézkedési tervben említettük, hogy új megegyezésre lenne szükség a karok és a kancellária között a rezsiköltségek megosztásáról.

- *Szakmai stratégia kidolgozása, mely tartalmazza a képzési szakok létjogosultságának felülvizsgálatát és ezzel párhuzamosan az oktatói óraterhelések felülvizsgálatát, mely alapja lehet a jelenlegi tantervek, kontaktórák számának felülvizsgálatának, valamint oktatói struktúra átalakításának;*

Ezt teljes mértékben meg fogjuk valósítani a képzések átdolgozásával és modernebbé tételével. Ennek az intézkedésnek a szellemében már megjelent a 6. sz. mellékletben közölt 2/2018-as dékáni körlevél az oktatási kapacitás hatékonyabb kihasználásáról. Ennek alapján a Kar korlátozza a kis létszámú specializációk indítását (2019-től már a Felvi.hu-n is meg fognak jelenni a minimális létszámkorlátok) és – különösen az alapszakokon – nem támogatja az igen kis létszámú hallgatóság előtt tartott órákat. Két, kevésbé gazdaságos mesterszakunk megszűnt még 2017-ben az általános szaktisztítási folyamatban: a Természettudomány Kommunikáció és a Biofizika mesterszakok (bár az utóbbi megszüntetésével szakmai szempontból nem értettünk egyet). Nem gátoljuk azonban

a) azokat a specializációkat, amelyek kis létszámúak ugyan, de tantervük nem önálló, többlet oktatói terhelést okozó órákból, hanem más szakok, más specializációk óráiból van összeválogatva

b) azokat a szakokat, amelyek nem rentábilisek ugyan, de fenntartásuk országos érdek (pl. meteorológus mesterszak).

Az utóbbiak esetén természetesen egyeztetni kell a fenntartóval a helyzet rendezéséről.

A Kar oktatási portfóliója egyébiránt megítélésünk szerint nem pazarló: a 6 osztatlan tanárszak mellett mindössze 7 alapszakot működtetünk a természettudományos alapvető diszciplínák mentén (biológia, fizika, földrajz, földtudomány, kémia, matematika, környezettan). Ezek közül jelenleg egyedül a környezettan alapszak van veszélyben a kevés számú jelentkező miatt. Ennek megtartása a jól működő Környezettudomány mesterszak és a PhD Iskola fennmaradása érdekében tűnik indokoltnak.

- *Oktatási és kutatási tevékenység átfogó áttekintése, racionalizálása (pl. képzési portfólió, tantervek és az oktatást gazdálkodást is érintő részeinek áttekintése, külföldi hallgatói létszám növelése, képzési portfólió bővítése angol nyelvű és piacképes képzésekkel, digitális oktatás szerepének növelése, lemorzsolódás csökkentéséhez külön intézkedéscsomagok összeállítása);*

A "kutatási tevékenység átfogó áttekintése" az Intézkedési terv összefüggésében nem értelmezhető, mert a Kar évek óta nem fordít konkrét pénzeket a kutatásra. A kutatást támogató implicit kiadások témáját az intézkedési tervben tárgyaltuk. A **tantervek teljes reformja, modernizációja azonban az Intézkedési terv alapvető része**, ezt a munkát már megkezdjük a lemorzsolódás okainak feltárásával, a lemorzsolódás csökkentésével és a képzési párhuzamosságok kiküszöbölésével együtt.

- *Kezdeményezze a Fenntartó felé a normatíva emelést és egyéb speciális támogatások emelését az alulfinanszírozott feladatok (pl. kis szakok, laborfenntartás) támogatásának jelentős növelése érdekében.*

A Kar ezt természetesen már meg is tette, folyamatosan jelzéseket adtunk a problémáról, még most nyáron is és szeptemberben is folytattunk ebben a témában egyeztetést a fenntartóval. A következő hónapokban is folytatni fogjuk ezt a tevékenységet – ehhez kérjük rektor úr és kancellár úr aktív támogatását is.

- *Oktatási és kutatási laborok elkülönítése (célokra használati arányának meghatározásával), laborkataszter elkészítése. Kutatási célokra használt laborokhoz publikációk, PHD hallgatók adott laborokhoz rendezése, és*

adott laborban végzett tevékenység alapján készült szakdolgozatok / disszertációk száma.

A laborkataszter elkészítése és a laborokban folyó tevékenység kari szintű felmérése zajlik és remélhetőleg 2018 végére befejeződik. Az "oktatási és kutatási laborok elkülönítése" azonban egy kutatóegyetem természettudományi karán lehetetlenség: A PhD hallgatók oktatása kutatólaboratóriumokban zajlik, és ugyanez vonatkozik az alap- és mesterszakos hallgatók diplomamunkájára, sőt, a TDK keretében végzett oktatására is. A nyilvánvalóan elválasztható tevékenységek esetében természetesen megtesszük a kívánt intézkedéseket.

- Könyvtárak és raktáraik racionalizálása;

Eredetileg nem gondoltuk, hogy ezt a TTK-ra vonatkoztassuk. Azonban 2018 nyarán kiderült, hogy jelentős modernizáció valósítható meg a TTK Kari Könyvtár egyes szakgyűjteményeiben. Ennek következtében ürítjük ki a korábbi fizikai szakgyűjtemény által használt területeket az É épületben. Már most látszanak további racionalizálási lehetőségek a D épületben is, ennek pontos felmérése fél- egy évet vesz még igénybe.

- Pályázati bevételekhez kapcsolódó részletes kari eljárásrendek megalkotása.

Ezt a vállalást az intézkedési terv tartalmazza. Az új eljárásrend 2018 ősze folyamán fog elkészülni.

10. fejezet

Mellékletek listája

1. Álláspályázati protokoll (2017)
2. Az 1/2018. sz. dékáni körlevél a pályázatok terhére elvégzett többletfeladatokról és pályázatok terhére történő bérátvállalásokról
3. A bevételt növelő oktatási intézkedések összefoglalása
4. A felvételi adatok táblázata
5. A 2016-os önköltségszámítás
6. A 2/2018. sz. dékáni körlevél az oktatási kapacitás hatékony kihasználásáról